

the rate of export of educational services, contributing to the modernization of higher education institutions and higher education throughout the country.

It is stressed that the main purpose of Australian higher education institutions is to increase the level of qualifications, support and updating of qualified professionals thanks to the close cooperation of educational institutions with a professional environment. This helps to assess the prospects in the field of education, to improve the performance and availability of services, promotes employment of graduates. Practical training is a vivid example of close cooperation of educational institutions with a professional environment.

The analysis of the principles of the higher education reform in Australia allows noting that the subjects have always advocated education reform. Based on the analysis of the principles of higher education reform in Australia, we can talk about their result: high-quality higher education, the formation of a stable, decentralized system of higher education accessible to all citizens of the country on an equal basis. Careful analysis of important documents leads to the conclusion that all the activities of education sector management contributed to the development of higher education in Australia and the consolidation of its position in the global market.

Key words: *reform, modernization, integration, higher education.*

УДК [342.5.008:796.011.1]:37.014(938)(045)

О. М. Мозолєв

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЗМІСТОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ З РОЗВИТКУ ОСВІТИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ПОЛЬЩІ

У статті досліджено організаційну діяльність державних органів влади з розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі. Розкрито повноваження та зміст діяльності Ради міністрів Польщі, Міністерства народної освіти, Міністерства науки і вищої освіти, Міністерства спорту й туризму, встановлені завдання центральних і регіональних органів влади з питань розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту.

Ключові слова: *освіта, фізична культура, розвиток, організація, органи влади.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку освіти в Україні, євроінтеграційні процеси, які відбуваються в суспільстві, висувають принципово нові вимоги до змісту теоретико-методологічних, нормативно-правових, організаційних основ діяльності державних органів влади з питань розвитку освіти. Одним з елементів освітньої діяльності є розвиток освіти у сфері фізичної культури і спорту, яка має забезпечити належний рівень формування інтелектуального потенціалу особистості, повну реалізацію вроджених задатків, розвиток і вдосконалення здібностей людини. Одним із пріоритетних шляхів вирішення всього комплексу назрілих проблем є дослідження, систематизація, узагальнення й імплементація в практику освітньої діяльності у сфері фізичної культури і спорту передового управлінського досвіду, і, насамперед, країн, які близькі Україні за етнічними, суспільно-економічними процесами.

Аналіз актуальних досліджень. Польський досвід з питань управління й розвитку освіти вивчали А. В. Василюк, Я. Р. Гречка, Л. М. Гриневич, І. М. Даценко, О. В. Карпенко та інші. Проблеми навчання фізичному вихованню в закладах освіти Польщі розглядали С. А. Вавренюк, В. Р. Пасічник, Л. П. Сергієнко, В. М. Лишевська, А. Б. Мандюк, Б. М. Мицман та інші. Разом із тим, питання організаційно-змістових основ діяльності державних органів влади з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту в Польщі не знайшли свого відображення в сучасних науково-педагогічних дослідженнях.

Метою статті є дослідження організаційної діяльності державних органів влади з розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі.

Виклад основного матеріалу. Центральним органом виконавчої влади в республіці Польща є Рада міністрів Польщі. Відповідно до Конституції Рада міністрів визначає основні напрями внутрішньої і зовнішньої політики, забезпечує виконання законів, видає нормативні акти, координує та контролює роботу державних органів влади [1, 19]. Рада міністрів в республіці Польща несе політичну відповідальність за економічну, соціальну, культурну, екологічну діяльність органів державної влади, координує і контролює роботу міністерств і державних установ. Вона забезпечує реалізацію державної політики в економічних, соціальних та інших сферах діяльності шляхом надання відповідних розпоряджень, що регулюють діяльність державних органів влади, здійснює контроль за діяльністю центральних і територіальних органів виконавчої влади.

Політична діяльність Ради міністрів включає прийняття рішень і несення за них відповідальності із розробки державної політики, встановлення економічних і соціальних стандартів, регулюючу діяльність у різноманітних сферах суспільного життя. Діяльність Ради міністрів охоплює всі організаційні заходи, що спрямовані на фактичне виконання завдань, визначених у державній політиці, впровадження вимог нормативних актів у повсякденне життя спільноти.

У відповідності до Конституції республіки Польща, Рада міністрів складається з прем'єр-міністра та міністрів. Рада міністрів має вирішувати завдання, що визначені в статті 146 Конституції Республіки Польща [2], а саме:

- проводити внутрішню й зовнішню політику держави;
- здійснювати управління державними органами відповідно до діючих законодавчих актів;
- координувати й контролювати роботу державних органів і установ;
- готувати проект державного бюджету;
- захищати інтереси державної казни;
- приймати державний бюджет і здійснювати контроль за його виконанням;

- забезпечити внутрішню і зовнішню безпеку держави;
- укріпляти міжнародні стосунки, підписувати міжнародні договори, що потребують подальшої ратифікації.

Рада міністрів у своїй діяльності має діяти колективно. Основною формою її роботи є пленарне засідання, що офіційно скликано прем'єр-міністром. Члени Ради міністрів несуть солідарну і індивідуальну відповідальність перед Сеймом республіки Польща за виконання завдань, що покладені на прем'єр-міністра і по відношенню до компетенції своїх міністерств.

Головою Ради міністрів є прем'єр-міністр. Він несе політичну відповідальність за рішення Ради міністрів, забезпечення реалізації політики держави у всіх сферах суспільного життя. На нього покладаються такі повноваження:

- скликати Раду міністрів і визначати повістку засідання;
- організувати і управляти діяльністю Ради міністрів;
- координувати й контролювати роботи міністрів, державних органів і установ;
- керувати законодавчим процесом у Ради міністрів;
- розробляти та впроваджувати постанови Ради міністрів;
- призначати персонал на керівні посади державних установ і відомств;
- здійснювати контроль за місцевими органами влади;
- припиняти діяльність державних органів і установ.

Для якісного й ефективного виконання поставлених завдань в Раді міністрів створюються допоміжні консультативні органи, якізначаються прем'єр-міністром. До них належать постійні комітети Ради міністрів. Їх кількість і склад можуть змінюватися залежно від пріоритетів діяльності уряду. Голову комітету та його заступників призначає прем'єр-міністр. На даному етапі працюють такі комітети Ради міністрів: економічний комітет; соціальний комітет; комітет у справах оборони; комітет із регіонального розвитку; комітет з Європейської інтеграції; законодавчий комітет. До завдань комітетів відноситься аналіз існуючої ситуації в різних сферах зовнішньої і внутрішньої політики держави, економічного і суспільного розвитку, ініціювання і підготовка рішень у конкретно визначеній області державної політики.

При прем'єр-міністрові республіки Польща створюється канцелярія прем'єр-міністра. Голова канцелярії є головою управління прем'єр-міністра і призначається і звільняється прем'єр-міністром. На канцелярію покладаються такі завдання:

- здійснення контролю за виконанням завдань, що визначені Радою міністрів і Президентом Республіки Польща;

- координація політики в питаннях управління і розвитку економіки, державної безпеки, освіти, охорони здоров'я, інших соціально-значущих питаннях державної діяльності;

- забезпечення координації співпраці між Радою міністрів, Президентом, Сеймом і іншими державними установами;

- видання офіційного вісника польського законодавства;

- надання необхідної інформації населенню і державним органам;

- виконання інших завдань, що передбачені законодавством.

Рада міністрів Республіки Польща має право виступати як центр законодавчої ініціативи. З цією метою вона проводить таку роботу:

- розробляє проекти правових актів;

- координує проекти законодавчих актів з питань оцінки соціально-економічних змін;

- проводить юридичну і правову оцінку проектів законів;

- взаємодіє з комітетом європейської інтеграції з питань відповідності польського законодавства вимогам ЄС;

- взаємодіє з законодавчим комітетом на предмет відповідності законопроектів Конституції Республіки Польща.

До складу Ради міністрів входить дев'ятнадцять міністерств. Кожне міністерство виконує політичну функцію, яка полягає в підготовці нормативно-правових актів у визначеній сфері діяльності і відображають інтереси держави та адміністративно-управлінську функцію, яка полягає в управлінні процесами у визначеній сфері діяльності за допомогою адміністративно-технічного апарату. На міністерства покладаються завдання співпраці з іншими міністерствами в розробці й реалізації державної політики, співпраці з місцевими органами влади та суспільними організаціями. Кожне міністерство має виконавчий апарат і свою структуру. Міністерства виконують свої функції у визначених сферах діяльності. Разом із тим вони можуть виконувати низку спільних функцій, коли інтереси одного міністерства пересікаються з інтересами іншого міністерства. До таких спільних інтересів належить розвиток освіти в сфері фізичної культури і спорту, яка торкається завдань Міністерства народної освіти, Міністерства науки і вищої освіти, Міністерства спорту і туризму і які є суб'єктом нашого дослідження.

Сучасна державна політика розвитку освіти в Польщі була закладена на початку 90-х років ХХ сторіччя з прийняттям законів «Про систему освіти» від 7.09.1991 р. [3]; «Про вищу освіти» від 12.09.1990 р. [4]; «Про громадські об'єднання»^о від 7.04.1989 р. [5], та нових законів адміністративно-територіальної реформи «Про територіальне самоврядування» від 8.03.1990 р. [6]; «Про самоврядування гмін» від 8.03.1990 р. [7]. Характерною рисою прийнятих законів являлось надання вищим навчальним закладам освіти і територіальним органам самоврядування великої ступені автономії у прийнятті рішень, організації і визначення змісту навчання, ведення

господарської діяльності, що створило умови для співпраці закладів освіти з місцевими громадами. Органи місцевого самоврядування отримали можливість проведення регіональної освітньої політики відповідно до своїх потреб та освітніх вимог країни [8].

Державна політика розвитку освіти в Польщі передбачала розподіл функцій органів управління освітою і включала: державні органи управління (Міністерство науки і вищої освіти, Міністерство національної освіти); регіональні органи управління освітою (у воєводствах, гмінах, повітах); міські органи управління освітою; органи управління окремим навчальним закладом [9]. При органах управління освітою створювались дорадчі колегіальні органи: при Міністерстві національної освіти – Державна рада освіти (Krajowa Rada Oświatowa); при Міністерстві науки і вищої освіти – Головна рада вищої освіти (Rada Główna Szkolnictwa Wyzszego); при кураторі освіти – Воєводська рада освіти (Wojewodzka Rada Oświaty); при ректорі вищого навчального закладу – сенат (Senat); при директорі школи – рада школи (Rada Szkoły) [10, с. 26].

У компетенції міністрів (державний рівень управління освітою) залишився тільки загальний нагляд і контроль правової діяльності навчальних закладів, проведення державної політики розвитку освітній в республіці Польща. Міністр науки і вищої освіти погоджує та надає дозвіл на утворення непублічного (приватного) вишу, здійснює контроль щодо правильності витрачання грошових та інших ресурсів. Міністр має право вимагати необхідну інформацію і пояснення від керівництва вищого навчального закладу, щодо його діяльності з усіх питань, у тому числі й від засновника непублічного (приватного) вишу.

Головним завданням кураторів освіти (регіональний рівень) є проведення державної політики з питань розвитку освіти, допомога органам управління освітою на місцевому рівні та проведення на теренах свого воєводства педагогічного нагляду, що обіймає сукупність педагогічної діяльності навчальних закладів. Куратори безпосередньо підпорядковані міністру національної освіти, співпрацюють із ним та з органами місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування можуть створювати і керувати тільки державними навчальними закладами. Вони співпрацюють з кураторами освіти в питаннях оцінки ефективності праці керівників навчальних закладів, а також із радами шкіл та батьківськими радами в питаннях вдосконалення навчально-виховного процесу.

Керівники навчальних закладів (місцевий рівень) втілюють освітню політику держави на практиці. При виконанні покладених на них завдань співпрацюють із громадськими органами своїх навчальних закладів. Громадські та колегіальні органи (рада школи, батьківська рада, учнівське, студентське, аспірантське самоврядування, Головна рада вищого

шкільництва, Державна акредитаційна комісія, сенат (конвент), рада головної організаційної одиниці), органи учнівського, студентського та аспірантського самоврядувань співпрацюють із керівниками своїх навчальних закладів та між собою. Вплив громадських та колегіальних органів на процес прийняття рішень обмежив сферу затвердження індивідуальних рішень керівників навчальних закладів та керівників окремих структурних підрозділів [11].

Реформа системи освіти значною мірою скоротила повноваження центральних органів управління освітою, частину їх було передано місцевим органам управління, що в свою чергу сприяло поєднанню державного та громадського управління освітою [12].

Центральні органи державного управління освітою приймають участь у розробці та впровадження у життя державної політики в сфері вдосконалення освіти, встановлення перспектив та напрямів її розвитку, визначають вимоги до її змісту, рівню та обсягу, фінансового та матеріально-технічного забезпечення. Вони беруть участь у організації підготовки висококваліфікованих кадрів, координації наукових досліджень, методичному забезпеченні, організації міжнародних зв'язків та обміном досвідом, впровадженні інноваційних технологій навчання та наукових досягнень, здійснюють контроль за організацією навчання та його результатами, беруть участь у проведенні інспектувань, атестацій та акредитацій закладів освіти.

А. Василюк у дослідженні структури управління вищої освіти Польщі вказує, що на центральні органи управління освітою покладаються завдання зі встановлення стандартів навчання, проведення загального нагляду і контролю законності дій навчальних закладів, розподіл бюджетних коштів і контроль за їх використанням, координації дій місцевих органів самоврядування в галузі освіти [13]. Міністерство народної освіти відповідає за якість освіти в державі, дбає про розвиток середньої освіти, сприяє наданню рівних можливостей в отриманні освіти громадянам країни. Міністерство науки і вищої освіти відповідає за якість вищої освіти у державі, її відповідності світовим і європейським стандартам навчання.

Місцеві органи влади фінансують навчальні заклади, визначають їх мережу, забезпечують соціальний захист їх працівників і дітей, ведуть облік дітей шкільного віку і здійснюють контроль щодо їх навчання, встановлюють опіку над дітьми, які не мають батьків, співпрацюють із центральними органами виконавчої влади щодо питань якості освіти [14].

У сфері фізичної культури і спорту Польщі органом виконавчої влади є Міністерство спорту і туризму (Ministerstwo Sportu i Turystyki Rzeczypospolitej Polskiej), яке було створено 23.07.2007 р. У своїй генезі сфера фізичної культури та спорту Польщі пройшла складний шлях реформ і реорганізацій. Головним органом виконавчої влади в різних роках були:

- 1987 р. – 1991 р. – комісія в справах молоді і фізичної культури (Komisja do spraw Młodzieży i Kultury Fizycznej);
- 1991 р. – 2000 р. – управління фізичної культури і туризму (Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki (UKFiT));
- 2000 р. – 2002 р. – управління фізичної культури і спорту (Urząd Kultury Fizycznej i Sportu (UKFiS));
- 2002 р. – 2005 р. – Польська конфедерація спорту (Polska Konfederacja Sportu (PKS));
- 2005 р. – 2007 р. – Міністерство спорту (Ministerstwo Sportu);
- з 2007 р. – Міністерство спорту і туризму (Ministerstwo Sportu i Turystyki (MSiT)).

На сучасному етапі розвитку Польщі питання вдосконалення сфери фізичної культури і спорту Міністерство спорту і туризму здійснює разом з іншими міністерствами: Міністерством народної освіти (у дошкільних і шкільних закладах освіти); Міністерством науки та вищої освіти (у вищих навчальних закладах); Міністерством оборони (у військових частинах і підрозділах, у військових навчальних закладах); Міністерством внутрішніх справ (у підрозділах і навчальних закладах внутрішніх справ); Міністерством інфраструктури (з питань побудови, реконструкції матеріально-технічних об'єктів фізичної культури і спорту); Міністерством охорони здоров'я (з питань збереження здоров'я, проведення оздоровчих заходів, організації медичного догляду, медичного супроводу тренувань і підготовки спортсменів до змагань).

Міністерство спорту і туризму здійснює контроль за діяльністю спортивних клубів, курирує питання розвитку спорту і туризму в державі, організує діяльність Польського спортивного союзу.

Процес державного регулювання розвитку сфери фізичної культури і спорту в Польщі заснований на децентралізації управління, де провідну роль у розвитку фізичної культури в цілому і масового спорту зокрема відіграють місцеві органи управління. Одне з головних завдань Міністерства спорту і туризму полягає в дофінансуванні діяльності спортивних клубів із питань модернізації спортивної інфраструктури, побудові нових спортивних об'єктів і розглядається як спортивні інвестиції. З цією метою щороку розробляється «Програма розвитку спортивних інвестицій», у якій визначаються об'єкти фінансування, характеристика завдань (перебудова, ремонт, добудова для осіб неповносправних, новобудова), рівень фінансування, джерела фінансування, терміни реалізації завдань.

Таким чином, дослідивши організаційну діяльність державних органів влади з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту в Польщі можна зробити такі **висновки**:

- надання навчальним закладам освіти і територіальним органам самоврядування великої ступені свободи й автономії в освітній діяльності,

організації й визначення змісту навчання значною мірою сприяв успіхові реформ системи освіти в Польщі;

- розвиток освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі покладається на Міністерство народної освіти, Міністерство науки і вищої освіти, Міністерство спорту і туризму, які виконують спільні завдання з освітньої та виховної діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні заходів модернізації державної політики розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі в контексті Європейської інтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Skrzydło W. Polskie Prawo Konstytucyjne, LTN / W. Skrzydło. – Lublin, 1999. – 382 s.
2. Форум: Polskie Prawo. – 2015. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. – Режим доступу :
<http://prawo.ws/konstytucja.htm>
3. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. // Dz. U. Z. – 2004. – Nr 256. – Poz. 2572.
4. Ustawa z dnia 12 września 1990 r. O szkolnictwie wyższym // Dz. U. z 27 września – 1990. – Nr 65. – Poz. 385.
5. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. O stowarzyszeniach // Dz. U. – Nr 20. – Poz. 104.
6. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym // Dz. U. – 1990. – Nr 16. – Poz. 95.
7. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym // Dz. U. – 2001. – Nr 142. – Poz. 1591.
8. Walkiewicz E. Funkcje prawa w procesie reformy systemu oświaty lat 90 / E. Walkiewicz // Zarządzanie edukacją a kreowanie społeczeństwa wiedzy / [red. nauk. E. Walkiewicz ; aut. J. Ambroży et al.] – Gdańsk : Politechnika Gdańska. Wydział Zarządzania i Ekonomii, 2002. – S. 243–253.
9. Smołański A. Zagadnienia administracji edukacyjnej / A. Smołański. – T. 3. – Kraków (Seria: Historyczne podstawy teorii organizacji szkolnictwa w Polsce) : Impuls, 1999. – 111 s.
10. Jung-Mikłaszewska J. System edukacji w Rzeczypospolitej Polskiej: Szkoły i dyplomy [Elektronicznych zasobów] / J. Jung-Mikłaszewska. – Warszawa, 2000. – Wersja zaktualizowana 2003 r. Opublikowana w serwisie BUWiWM: lipiec 2004. – Tryb dostępu :
<http://www.buwilm.edu.pl/publ/edu/index.htm>. – Tytuł ekranie.
11. Гречка Я. Р. Особливості державно-громадського управління освітою в Польщі : дис. ... канд. наук : 25.00.02 / Яна Романівна Гречка. – 2009. – 215 с.
12. Zdrada J. Polityka państwa w dziedzinie dostosowania polskiego szkolnictwa wyższego do standartów europejskich / J. Zdrada // Szkolnictwo wyższe wobec wyzwań integracji europejskiej : 10 biuletyn Biura Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu / [red. J. Osiecka, A. Chodyra]. – Warszawa : BSiE, KS, 2001. – S. 28–35.
13. Василюк А. Вища освіта Польщі: структура, управління, фінансування, підготовка кадрів // Освіта і управління. – 1998. – № 2. – Т. 2. – С. 154–163.
14. Гречка Я. Р. Самоврядування в навчальних закладах Польщі як важливий компонент державно-громадського управління освітою / Я. Р. Гречка // Наук. вісн. Акад. муніцип. упр. – Вип. 4 (6). Державне управління та місцеве самоврядування / за заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка. – К. : Видавн.-полігр. центр Акад. муніцип. упр., 2008. – С. 294–303. – (Серія «Управління»).

РЕЗЮМЕ

Мозолев О. М. Организационно-содержательные основы деятельности государственных органов власти по развитию образования в сфере физической культуры и спорта в Польше.

В статье исследована организационная деятельность государственных органов власти по развитию образования в сфере физической культуры и спорта в Польше. Раскрыты полномочия и содержание деятельности Совета министров Польши, Министерства народного образования, Министерства науки и высшего образования, Министерства спорта и туризма, установлены задачи центральных и региональных органов власти в вопросах развития образования в сфере физической культуры и спорта.

Ключевые слова: образование, физическая культура, развитие, организация, органы власти.

SUMMARY

Mozolev O. Organizational-content basis of public authorities activity on the development of education in the sphere of physical culture and sport in Poland.

The article examines the organizational activity of the state authorities for the development of education in the sphere of physical culture and sport in Poland. It describes the powers and activities of the Council of Ministers of Poland, Ministry of national education, Ministry of science and higher education, Ministry of sport and tourism, the Central and regional authorities in the development of education in the sphere of physical culture and sports.

The Central body of Executive power in the Republic of Poland is the Council of Ministers of Poland. It defines the main directions of domestic and foreign policy, enforces laws, issues normative acts, coordinates and monitors the work of state authorities. The Council of Ministers includes nineteen ministries. Each Ministry performs a political function, which was to prepare regulations in a specific field of activity and reflect the interests of the state and administrative function, which is to manage the processes affected by the Ministry.

The Central bodies of state administration of education are involved in the development and implementation of the state policy in the sphere of education, establishing the prospects of its development, define the requirements to its content, level and volume, financial and logistical support. They participate in the organization of training of qualified personnel, coordination of research, methodological support, organization of international relationships, innovative technology implementation, supervise training and its results, participate in the inspections, certifications and accreditations for educational institutions. The Ministry can perform several common functions. Such general functions include the development of education in the sphere of physical culture and sports, which deals with the objectives of the Ministry of national education, Ministry of science and higher education, Ministry of sport and tourism.

The Ministry of national education is responsible for the quality of education in the state, provides for the development of secondary education, and promotes equal opportunity in education of citizens of the country. The Ministry of science and higher education is responsible for the quality of higher education in the state, its compliance with international and European standards of education. Local authorities give funds to institutions, define their network, and provide social protection to their employees and students.

Key words: education, physical culture, development, organization, authorities.